מִשְׁנָה. הַמְּעוּבֶּה כְּמִין בַּיִת, וְכוּ', כְּשֵׁרָה, ואין גוזרים שמא יבוא לומר שכשם שסוכה זו כשרה כך גם ביתו כשר לסוכה [כפי שגזרו לעיל (יד, א) לגבי נסרים] (מאירי).

גְּמָרָא. סוּכָּה עֲנָנֶיָּה, שיש בה מעט קנים (רש"י), ולא חוששים שמא יתמעט הסכך ותהיה הסוכה חמתה מרובה מצילתה (ריטב"א; רבינו יהונתן). ויש שפירש, שסוכה ענייה היא סוכה קטנה שיש בה רק שבעה טפחים על שבעה טפחים, והחידוש הוא, שגם בסוכה זו די בכך שצילתה מרובה מחמתה ואין צריך סכך שלם על כולה (שפת אמת).

קָנֶה עוֹלֶה וְקָנֶה יוֹרֵד – שלא הניח את הקנים זה לצד זה, אלא אחד למעלה ואחד למטה, ומתוך כך חמתה מרובה מצילתה, שהחמה נכנסת מן הצדדים, ומכל מקום כשרה, משום שאילו היו הקנים מונחים זה לצד זה היתה צילתה מרובה, ומדין 'לבוד' או 'חבוט' הם נחשבים כמונחים זה לצד זה [וכדלהלן בגמ'] (ע"פ רש"י, וראה ירושלמי כאן). ואף שבשאר סוכות שאין צילתן מרובה אין מכשירים על ידי 'לבוד' [המחשיב את הרווחים שבסכך כסתומים], היינו משום שגם אם נאמר לבוד, עדיין אין בהן מספיק סכך כדי לעשות צל, מה שאין כן בקנה עולה וקנה יורד על ידי ה'לבוד' או 'חבוט' יש בכח הסכך לעשות צל, ודי בכך כדי שתיחשב צילתה מרובה (ריטב"א), כיון שמה שצריך שהסוכה תהיה צילתה מרובה מחמתה, היינו רק שיהיה בה סכך בשיעור שיכול לעשות צל, אולם אין צריך שבפועל יהיה צל בסוכה (חלקת יואב או"ח א, כח).

והטעם שללא 'לבוד' או 'חבוט' הסוכה נחשבת כחמתה מרובה למרות שבצהרים כשהחמה באמצע הרקיע צילתה מרובה, משום שבבוקר ובין הערביים כשהחמה בצד מזרח או מערב והיא נכנסת מן הצדדים, חמתה מרובה. ועוד, שבימי תשרי גם בצהרים אין החמה נמצאת ממש מעל הסוכה אלא נוטה קצת לצד, כך שבכל שעות היום חמתה מרובה מצילתה (ערוך לנר, ע"פ הריטב"א לעיל ב, א, ראה ביאורנו שם ד"ה למעלה [השני]).

ויש מפרשים, שכיון שבצהרים אין החמה נכנסת מן הצדדים, אכן נחשבת סוכה זו צילתה מרובה מחמתה, והטעם שאינה כשרה אלא באופן שאפשר לומר 'לבוד' או 'חבוט', שאם לא כן נמצא שאין כאן סכך אחד, שהרי סוכה זו צילתה מרובה רק בצירוף הסככים שבשני הגבהים, ורק על ידי 'לבוד' או 'חבוט' כל הקנים נחשבים כסכך אחד (תוס').

וּשְׁמוּאֵל תָּנֵי תַּרְתֵּי וְכוּ'. לסוברים שקנה עולה וקנה יורד נחשב לצילתה מרובה מחמת שבצהרים אין החמה נכנסת מן הצדדים [ראה לעיל בסמוך], גם לפי שמואל אפשר לומר 'חדא תני', שהרי קנה עולה וקנה יורד כשר רק כשצילתה מרובה מחמתה, אלא שלפי שמואל אין בכך חידוש, שהרי כל קנה עולה וקנה יורד הוא צילתה מרובה מחמתה, ולכן הגמ' לא אמרה שלפי שמואל 'חדא תני', ורק לרב הוצרך התנא לפרש שסוכה ענייה שיש בה רק קצת סכך כשרה רק באופן שצילתה מרובה מחמתה (ט"ז תרלא, ד). ויש שפירש, שכוונת הגמ' שלפי רב זה ממש דין אחד, שסוכה מדובללת היינו שיש בה סכך מועט ביותר באופן שצילתה מרובה מחמתה רק במשהו, אולם לשמואל סוכה מדובללת היא קנה עולה וקנה יורד, והוסיפה המשנה עוד תנאי, שסוכה זו כשרה רק כשצילתה מרובה מחמתה (פמ"ג משב"ז שם, ע"פ הרע"ב).

אָמַר אַבַּיֵי לֹא שָׁנוּ וְכוּ', וממה שנחלקו אביי ורבא בדעת שמואל, מוכח שהלכה כשמואל, ויתכן שגם רב לא נחלק עליו לדינא, אלא רק בכוונת המשנה (רא"ש ב, ב; ריטב"א). ויש שסובר, שהלכה כרב, וקנה עולה קנה יורד פסול (רא"ש, ע"פ הרי"ף שהשמיט את דברי אביי ורבא).

אֶלָּא שֶׁאֵין בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, אף באלכסון, אבל אם יש ביניהם שלשה טפחים באלכסון, אף שבקו ישר אין ביניהם שלשה טפחים, פסולה, כיון שאומרים 'לבוד' רק מקנה לקנה ואין אומרים 'לבוד' לאויר (שפת אמת; פמ"ג תרלא משב"ז ד).

אָמַר רָבָא אֲפִילּוּ יֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים נַמִּי וְכוּ', ויתכן שגם אביי לא נחלק עליו, אלא הוא מעמיד את המשנה שאין בקנים טפח (בעל ההשלמה). ויש שסובר, שאביי נחלק על רבא ופוסל בכל ענין כשיש בין קנה לקנה שלשה טפחים (הגהות מיימוניות סוכה ה, כא).

אֲבָל אֵין בֵּינֵיהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח טוּמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן תַּחְתֶּיהָ טָמֵא, כיון שהברייתא מדברת במקרה שרוחב הקורות העליונות הוא כרוחב האויר שבין הקורות התחתונות, ולכן אם אין ביניהן פותח טפח הרי שגם הקורות העליונות אינן רחבות טפח ולא אומרים בהן 'חבוט רמי' (רש"י, תוס'). אולם אם הקורות העליונות רחבות טפח, אומרים 'חבוט רמי' גם כשאין רווח טפח בין הקורות התחתונות (ב"ח תרלא, ה), כיון שמדין 'חבוט' אפשר לחבוט את הקורות העליונות על הקורות התחתונות, ואין צורך לחבוט אותם בין התחתונות (קהלות יעקב כ).

ויש סוברים שגם אם הקורות העליונות רחבות טפח, צריך שיהיה רווח טפח בין הקורות התחתונות (ריטב"א; ר"ן על הרי"ף, וראה בריטב"א שם שבכך מיושב הגי' שהביא רש"י בד"ה ותני עלה), כיון שבדין 'חבוט' נאמר שחובטים את הקורות העליונות בין הקורות התחתונות ולא מעליהן (קהלות יעקב שם). אולם גם לדעה זו, אם הקורות העליונות רחבות יותר מטפח, די בכך שבין הקורות התחתונות יש רווח טפח (ריטב"א), כיון שכשיש רווח טפח אפשר לומר חבוט טפח מהקורה העליונה לבין הקורות התחתונות (קהלות יעקב שם). ויש שסובר שאם הקורות העליונות רחבות יותר מטפח, צריך שיהיה רווח בין הקורות התחתונות כרוחב הקורות העליונות (ריטב"א בשם איכא מרבנן), כיון שלא אומרים 'חבוט' לחצי קורה, ולכן רק כשאפשר להכניס את כל הקורה בין הקורות התחתונות אומרים 'חבוט' (קהלות יעקב שם).

■ להלכה, סוכה שהסכך שלה הוא קנה עולה וקנה יורד כשרה [כשמואל], ובלבד שלא יהיה בין קנה לחבירו שלשה טפחים [כאביי], ואם יש ברוחב הקנה העליון טפח או יותר, כשר אפילו אם יש בינו לבין התחתון יותר משלשה [כרבא] (שו"ע או"ח תרלא, ה), ואם הקנים העליונים רחבים יותר מטפח, בשו"ע משמע שצריך שיהיה רווח כשיעור זה בין הקנים התחתונים [כריטב"א בשם איכא מרבנן], וברמ"א משמע שדי בכך שיש רווח טפח [כריטב"א] (ביאה"ל שם ד"ה טפח).

וְכָל הֵיכָא דְּלֵית בֵּיהּ טֶפַח לֹא אָמְרִינַן חָבוֹט רָמֵי וְהָא תָּנֵיָא וְכוּ', ורבי אשי אינו חולק על כך שבמשנה באהלות מוכח שכשאין רוחב טפח לא אומרים 'חבוט רמי', אלא שהוא מוכיח מהברייתא שלא לומדים מטומאה לסוכה ולשאר דינים, שהרי במבוי מוכח שאומרים 'חבוט רמי' גם כשאין רוחב טפח (רא"ה; ריטב"א, וראה עוד בפני יהושע ד"ה אמר רבא).